

Techviselkedés a családban a kamaszok szemszögéből¹

Tech-behaviors in the family based on adolescents' perceptions

Mikó Fruzsina² – Nagy Beáta³

<https://doi.org/10.51624/SzocSzemle.2021.2.2>

Beérkezés: 2021. 03. 29.

Átdolgozott változat beérkezése: 2021. 06. 28.

Elfogadás: 2021. 07. 06.

Összefoglaló: A gyorsuló digitalizáció hatására egyre hangsúlyosabb téma a gyerekek képernyők előtt töltött ideje és technológiahasználata. A közelmúlt populáris és tudományos irodalma is gyakran a technológiahasználat negatív következményeire fókuszált, az elmúlt pár évben azonban szemléletváltás történt a technológia kínálta lehetőségek irányába is. A diskurzusban a szülői narratívák és a szakértői ajánlások dominálnak, míg a gyerekek percepciói kevésbé vannak előtérben. Jelen tanulmány éppen ezért a kamaszok szemszögéből vizsgálja a családon belüli technológiahasználat kérdését. A tanulmány azt a kérdést járja körül, hogy a technológiahasználattal kapcsolatos családi viselkedésmintáknak milyen típusai azonosíthatók, és azok milyen szociológiai jellemzőkkel írhatók le. A kérdés megválaszolásához 12–16 éves gyerekekkel 2017 őszén felvett kérdőívek (N=1000), valamint 2019 tavaszán készült interjúk (N=30) elemzésére kerül sor. Az eredmények azt mutatják, hogy lehatárolhatók a techviselkedés különböző típusai a családban, amelyet számos szociodemográfiai háttérváltozó befolyásol.

Kulcsszavak: család, kamaszok, technológiahasználat, techszülőség

Abstract: As result of accelerating digitalization, screen time and technology using habits of children are increasingly important topics. Recent popular and scientific literature has often focused on the negative consequences and dangers of technology, but over the past few years there has been a shift in the approach towards the opportunities offered by technology. The discourse is dominated by parental narratives and expert recommendations, while children's perceptions are not at the forefront. The novelty of the present study is that it examines the issue of technology use within the family from the perspective of adolescents.

1 A tanulmány a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal által támogatott „Versenyfutás az idővel” című kutatáshoz (NKFH K120086) kapcsolódóan készült. Kutatásvezető: Nagy Beáta. A szerzők szeretnék megköszönni a kutatócsoport tagjainak munkáját és támogatását.

2 Budapesti Corvinus Egyetem, email: fruzsina.miko@stud.uni-corvinus.hu

3 Budapesti Corvinus Egyetem, email: beata.nagy@uni-corvinus.hu

The issue discussed in the study is: what types of technology-related family behaviors can be identified based on adolescents' perceptions and what sociological characteristics each type has. To answer this question, questionnaires (N = 1000) and interviews (N = 30) conducted with children aged 12-16 were analyzed. Quantitative data collection took place in 2017 and the interviews were conducted in 2019. The results confirmed that it is possible to delineate different types of tech-behavior in the families, and these are likely to differ along sociodemographic factors.

Keywords: family, adolescence, technology use, tech-parents

Bevezetés

Az okostelefonok elterjedése óta a mobileszközök kitágították az internet térbeli és időbeli elérhetőségét, és szinte bárhol és bármikor lehetővé teszik a hozzáférést (Livingstone et al. 2014). A gazdaság fejlettségétől függetlenül mindenhol a fiatalok, a magasabban képzettek, valamint a jobb anyagi helyzetben lévők rendelkeznek nagyobb digitális hozzáféréssel (Taylor–Silver 2019).

Az újabb és újabb digitális eszközök megjelenése a szülőkben gyakran bizonytalanságot és aggodalmat ébreszt, hogy miként integrálják az okoseszközöket a családi életbe. A technológia fejlődése és jelenléte – a használati szokásoktól és a céloktól függően – erősítheti és ronthatja is a szülők és a gyermekek együtt töltött idejének minőségét. Mivel a szülők féltik gyermekeiket a káros hatásoktól, szabályokat alkotnak a technológiahasználat mértékére és a fogyasztott tartalomra vonatkozóan (Hiniker et al. 2016), de az ismeretlen terepen tanácstalanok a helyes stratégiát illetően (Kim–Davis 2017). A szülőknek útmutatásra van szükségük abban, hogy miként segíthetik gyermekeiket a digitális eszközök előnyeinek kiaknázásában (Nomaguchi–Milkie 2020).

A családon belüli technológiahasználathoz és szülői mediációhoz kapcsolódó korábbi kutatásokban a gyerekek – különösen a kamaszok – perspektívája kevésbé feltárt. Jelen tanulmányban ezért a 12–16 éves gyerekek családon belüli technológiahasználati szokásokkal kapcsolatos percepcióit vizsgáljuk. Ez azért is érdekes és indokolt, mert a szülők esetében a társadalom által konstruált jó szülőiségre való törekvés a technológiahasználat kérdésében is egyértelmű. A tanulmányban technológia alatt elsősorban a személyi számítógépek, az internet, a mobilkommunikáció és a közösségi média kombinációjának megjelenését értjük, de a tévénézési szokásokat is elemezzük. A szakirodalmi áttekintés után előbb kvantitatív, majd kvalitatív módszerek segítségével arra a kérdésre keressük a választ, hogy milyen családi viselkedésminták azonosíthatók ezen a területen, és ezeknek milyen szociológiai jellemzői vannak.

Szakirodalmi áttekintés

Elméleti háttér

A technológiahasználat megítélésével kapcsolatban releváns a technooptimista és technopesszimista diskurzus megkülönböztetése: míg előbbi lehetőséget (például

Shirky 2010), ez utóbbi veszélyforrást, negatív hatást lát a technológiában (például Morozov 2011). Az ellentétes vélekedések a gyerekek technológiahasználatának mértékével és tartalmával kapcsolatban nyomatékosan megjelennek. Ezen a téren az a legnagyobb változás, hogy a technológiát használó gyerekek bezárkózásával és izolációjával kapcsolatos kezdeti félelmeket egyre inkább felváltja az a nézet, hogy a digitális technológia inkább elősegíti, mintsem korlátozza a társadalmi interakciókat (például Downey–Gibbs 2020). Míg a kamaszok pozitívabban állnak a technológia kínálta lehetőségekhez, a szülőket gyakran szorongással tölti el (Clark 2011), és úgy érzik, hogy valamiképpen menedzselni kell ezt a helyzetet.

A technológiamenedzsment fogalma arra a tevékenységre utal, amit annak érdekében végeznek az egyének, hogy elsajátítsák a technológia és a kapcsolódó társadalmi normák feletti kontrollt a technológiahasználat, valamint az értékek és célok összehangolása érdekében. Az ehhez szükséges tudatosság, motiváció és készségek kombinációja a bourdieu-i inkorporált kulturális tőke egy formájának tekinthető, amit Ollier-Malaterre és munkatársai (2019) digitális kulturális tőkének neveznek. Más szerzők a technotőke fogalmával egészítették ki a bourdieu-i tőkefogalmakat, utalva a versenyképesség megőrzéséhez szükséges digitális erőforrásokra, valamint a megszerzett ismeretekre, készségekre és tudatosságra (Rojas et al. 2003-as művét hivatkozva Yuen et al. 2018).

A digitális médiához való szülői hozzáállást és stratégiákat a kulturális normák is befolyásolják. Mindez a különböző felhasználók habitusaként fogalmazható meg, amely azt jeleníti meg, hogy az emberek mit tartanak kívánatosnak vagy nemkívánatosnak a technológia felhasználása szempontjából, és mit gondolnak a technológia kínálta lehetőségekről. A szülők technológiahasználattal kapcsolatos attitűdjeire hatással vannak társadalmi kapcsolataik: azok a szülők, akik előnyösebb helyzetben vannak, képesek a digitális tőke konvertálására a különböző mezők között. Például bizonyos munkák megkövetelik különböző infokommunikációs eszközök és szoftverek ismeretét, amely által a szülők jobban képesek támogatni a gyerekek tanulási tevékenységét is (Hollingworth et al. 2011).

Kutatási előzmények

Az empirikus kutatások jelentős része a szülők szemszögéből vizsgálja a családon belüli technológiahasználat és a szülői mediáció kérdését (például Sanders et al. 2016a, Shin 2018), de a nemzetközi szakirodalomban megtalálhatók kifejezetten a gyerekek perspektívájára (például Hundley–Shyles 2010, Fletcher–Blair 2016), valamint a szülő-gyerek perspektívára együttesen fókuszáló tanulmányok is (például Gentile et al. 2012, Lee 2012, Hiniker et al. 2016). Ezek közül néhány főbb kutatás megállapításait foglaljuk össze a következőkben.

Technológiahasználat a családban

A szülők hozzáállásának szignifikáns szerepe van abban, hogy a gyerekek 10-15 éves korukban mennyire ismerik és képesek kihasználni a technika fejlődése adta lehe-

tőségeket, valamint miként kezelik a veszélyeket (Lee 2012). A digitális bennszülött mítosszal ellentétben a gyerekek és a fiatalok nem szereznek automatikusan digitális írástudást, hanem fokozatosan szerzik meg (Helsper–Eynon 2010). A szülők szeretnék biztosítani, hogy a gyerekek elsajátítsák a jövőbeli munkájukhoz szükséges technikai készségeket, miközben törekszenek megóvni őket a nem megfelelő médiatartalmaktól, így a gyermekek digitális eszközökkel való ellátása a jó szülőség egyik indikátora lett (Jeffery 2021). Az intenzív szülőségre való törekvés főként a fehér, magasan iskolázott anyákra jellemző szülői viselkedés (Yerkes et al. 2019), és magában foglalja a társadalom által konstruált képhez való igazodásra törekvést a gyerekek technológiahasználatának szabályozásával kapcsolatban is (Willett 2015).

A szülők szeretnék a digitális világ negatív hatásait csökkenteni és megóvni gyermekeiket a potenciális veszélyektől, aminek az egyik leghatékonyabb módja a szülői mediáció. A szülői mediáció kifejezést annak a gyakorlatnak a leírására használják, hogy a szülők miként felügyelik a gyerekek technológiahasználatát és tömegmédia-fogyasztását (Hiniker et al. 2016, Fletcher–Blair 2016). Ebben szerepet játszhat az internethasználat és a mobiltelefonok körüli médiapánik egyik kulcseleme: az az elképzelés, hogy az internet és az új technológiai eszközök használatát a gyerekek saját maguk nem képesek kontrollálni (Livingstone et al. 2014). A szülők szabályozásra való törekvése és az alkalmazott stratégiák köre a gyerekek életkorának előrehaladtával visszaszorul (Symons et al. 2017). Ezzel párhuzamosan a gyerekek is egyre erőteljesebben törekednek a szülőktől való függetlenedésre, és hajlamosak megkérdőjelezni szüleik technológiahasználatával kapcsolatos tanácsait (Haddon 2015).

A gyerekekre vonatkozó szabályok irányulhatnak magukra a konkrét tevékenységekre, amelyekben a technológiahasználat kapcsán részt vehetnek (például milyen képeket posztolhatnak); illetve irányulhatnak arra a társadalmi-fizikai kontextusra, amelyben használják a technológiát (például szabad-e étkezéskor telefonon csevegni). A legtöbb technológiahasználatával kapcsolatos szülő-gyerek konfliktus ez utóbbi területhez köthető (Hiniker et al. 2016). Moser és munkatársainak (2016) kutatási eredményei szerint az étkezések alatt folytatott technológiahasználatával kapcsolatos társadalmi attitűdök kevésbé elfogadóak, amennyiben a gyerekek technológiahasználatáról van szó. Továbbá a felnőttek étkezések alatti technológiahasználatával kapcsolatos attitűdök kevésbé elfogadóak, amennyiben gyerek is jelen van az asztalnál. Utóbbi a szöveges üzenetek kezelése, az internetezés, valamint a közösségi média használata tekintetében érvényes, telefonhívások fogadása tekintetében azonban nem. A szerzők szerint ennek vélhető oka az a jelenség, hogy a felnőttek azon tevékenységek esetében igrkeznek példát mutatni, amelyek a gyerekekre is gyakran jellemzőek.

Összegezve az elmúlt évek szülői mediációra fókuszáló szakirodalmát, négy fő szülői stratégia azonosítható: a korlátozó stratégia, a monitorozás, a távolságtartás, valamint az aktív stratégia (ami gyakran a közös használattal is együtt jár) (Kutrovácz et al. 2018). A közös technológiahasználat a fiatalabb gyerekek, a fiúgyerekek és az apák esetében valószínűbb (Connell et al. 2015). A közös tévénézés – ami a legjellem-

zőbb közös technológiahasználati tevékenység (Connell et al. 2015) – az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező szülők (Warren 2001), illetve rosszabb anyagi helyzet esetén jellemzőbb (Gentile et al. 2012). Ennek részben ellentmondó eredmények szerint a közös tévézés ugyan alacsonyabb iskolai végzettség esetén jellemzőbb, de a szülők keresete nem befolyásolja szignifikánsan (Top 2016). Connell és munkatársainak (2015) eredményei szerint a középiskolát végzett szülők kisebb valószínűséggel játszanak gyerekeikkel közösen videojátékkal, mint a felsőoktatási tapasztalattal rendelkező szülők, míg más kutatás szerint az alacsonyabb társadalmi státuszú családokban gyakoribb a közös videójáték (Gentile et al. 2012). Az összefüggést az magyarázhatja, hogy az alacsonyabb képzettséggel és jövedelemmel rendelkezők körében tipikusan nagyobb a médiafogyasztás (Roberts–Foehr 2008, Rideout et al. 2010). Fontos megjegyezni, hogy a magasabb társadalmi státuszú szülők törekednek leginkább az online tevékenységek visszaszorítására az otthoni környezetben, és helyette offline tevékenységekre buzdítani a gyerekeket (Livingstone et al. 2015).

A családon belüli technológiahasználat vizsgálatakor számba kell venni a szülők technológiahasználati szokásait is. Az elmúlt évek kutatásai megerősítették, hogy amikor a szülő mobiltelefont használ, kevésbé figyel a gyerekekre (Hiniker et al. 2016, Oduor et al. 2016), illetve a családtagok munka céljából történő mobiltelefon-használata a közös idő alatt – bár megértést nyer a többi családtag által – frusztrációt szül (Oduor et al. 2016). A szülőktől a gyerekek főként a jelenlétet (például telefonhasználat mellőzését, amikor a gyerek valami fontosat szeretne mondani), továbbá a túl gyakori posztolástól való tartózkodást és privát szférájuk tiszteletben tartását várják el (Hiniker et al. 2016, Jiang 2018). A gyerekek elvárják, hogy a – számukra egyébként nehezen betarthatónak ítélt – társadalmi-fizikai kontextushoz kapcsolódó szabályok (például családi ebédek vagy beszélgetések alatt egyáltalán ne nyúljanak digitális eszközeik után) a család minden tagjára vonatkozzanak (Hiniker et al. 2016).

A kamaszok technológiahasználata és az ezzel kapcsolatos percepciók

Kamaszkorban kiemelten fontos az identitás formálódása és az intim társas kapcsolatok kialakítása, így a gyerekek egyre aktívabban vesznek részt különféle társadalmi interakciókban, beleértve az online kommunikációt is (Lee 2012). A tizenévesek körében az újabb médiaeszközökkel töltött idő meghaladja a régebbi technológiákkal (például televízió, rádió) töltött időt (Hundley–Shyles 2010). Elsősorban saját eszközökön interneteznek, leginkább okostelefonon, és otthon többnyire saját szobájukban (Livingstone et al. 2014). Az *EU Kids Online* legfrissebb, 2017 és 2019 között 19 európai országban végzett kutatása szerint 2010 és 2019 között a 9–16 évesek körében nőtt az okostelefont birtoklók száma, illetve a naponta online töltött idő mennyisége is. A YouTube és a különböző közösségi oldalak elmúlt tíz évben jelentősen megnövekedett népszerűségével változtak a gyerekek online szokásai is: a videók nézése, a zenehallgatás, a barátokkal és családtagokkal való kommunikáció, a közösségi oldalak felkeresése, illetve az online járték a leggyakoribb online tevékenységek (Smahel et al. 2020). Az életkor előrehaladtával

szinte minden online tevékenység gyakoribbá válik (Livingstone et al. 2014), illetve nő az átlagos napi képernyőidő is (Sanders et al. 2016b). A tizenéves fiúk inkább játszanak online játékokkal, míg a lányok gyakrabban hallgatnak zenét, néznek videókat, használnak chatprogramokat, töltenek le ingyenes alkalmazásokat vagy osztnak meg valamilyen tartalmat. Továbbá, a lányok kétszer akkora valószínűséggel használják az internetet iskolai feladatokhoz, illetve online filmnézéshez, tévéműsorok visszanézéséhez vagy hírek megtekintéséhez (Livingstone et al. 2014).

A szülőknek és a tizenéveseknek eltérő elképzelései vannak a digitális média céljáról és értékéről, a szülők szabályozási módszerei pedig konfliktusokhoz vezethetnek (Kim–Davis 2017). A szülők technológiához való hozzá nem értése, illetve az ellentmondásos vagy túlságosan univerzális tanácsaik a gyerekek szerint aláássák azok hitelességét. A kamaszok elsősorban azt nehezményezik a szabályozás kapcsán, ha a szülők nem határozzák meg világosan annak okait (Haddon 2015). Amennyiben a szülők bevonják a gyerekeket a szabályok felállításának folyamatába, valószínűbb, hogy a fiatalok betartják azokat, ugyanis igazságosabbnak érzékelik az együtt kialakított szabályokat (Hiniker et al. 2016).

Az utóbbi években több friss kutatás is napvilágot látott, amely a technológiahasználat negatív hatásaival kapcsolatban széles körben elterjedt bizonyos félelmek és feltevések megcáfolására tett kísérletet. Orben és Przybylski (2019) eredményei szerint a gyerekek esetében a képernyőidő negatív hatása a jóllétre és a mentális egészségre valójában nagyon kicsi. Más faktorok, mint például a szülői támogatás vagy a napi rutin, sokkal erősebbek (Orben–Przybylski 2019, Orben et al. 2019). A szülőknek a technológiahasználathoz való pesszimista hozzáállása gyakran félelmekből fakad, amelyek kiküszöbölhetőek, amennyiben például több időt töltenek gyerekekkel közös technológiahasználattal (Gabrielli et al. 2018). Downey és Gibbs (2020) longitudinális kutatása szerint nem bizonyítható, hogy a sok képernyőidő a gyerekek társas készségeinek rovására menne. A szerzőpáros szerint a negatív vélekedés az új technológiák kiváltotta pánikhatással magyarázható.

Bizonyos félelmek alaptalansága, valamint a technológia számos előnye mellett ugyanakkor fontos szem előtt tartani a potenciális veszélyeket, negatív hatásokat. Az internethasználat veszélyei és kockázatai között megemlítendő például a pornográf, erőszakos vagy gyűlöletkeltő tartalmak elérése, a magánélet megsértése, illetve az internetes zaklatás (Lee 2012). Mindemellett tudatosságot igényelnek az olyan, kamaszokat is érintő problémák, mint az internetfüggőség és az ezzel járó alvásmegvonás. A külső veszélyek elkerülése és a függőség kockázatának csökkentése szempontjából is fontos a helyes internethasználat megtanítása, a megfelelő felkészítés és támogatás a gyermekek számára (McBride 2011).

Magyar kutatási eredmények

Az utóbbi években Magyarországon is elvégezték az EU Kids Online vizsgálatot. A magyar gyerekekre vonatkozó eredmények szerint az otthoni környezetben a 15–16

évesek több mint fele a saját szobájában szokott internetezni. Az európai átlaghoz hasonlóan a világháló a magyar gyerekek is 9 éves kor körül kezdik használni, és a 9–16 évesek körülből 85 percet töltenek naponta az interneten. A magyar szülők nagyjából háromnegyede szokott beszélni a gyermekével arról, hogy az mire használja az internetet, azonban csak 35 százalékuk internetezik a gyerekeivel közösen (Ságvári 2012).

Egy friss magyar tanulmány szerint a szülők viselkedése, digitális szülői stílusa, attitűdjeik és a mobiltechnológia korai életkorban történő használatával kapcsolatos véleményük, valamint iskolai végzettségük egyaránt hatással van a gyerekek mobiltechnológia-használatára. A kutatás szerint lehatárolhatók különböző digitális szülői stílusok, amelyek egyéb szülői faktorokhoz képest mérhető hatásának vizsgálata fontos további kutatási irány (Konok et al. 2020).

Bodó (2017) tanulmányában Székelyföldön végzett kutatási eredményekről számol be. A kutatás keretében harminc szülővel készült interjú. Az eredmények alapján a szülői magatartástípusok (stílusok) három viszonyulási kategóriában jelennek meg: a szabályozáshoz való viszonyulásban, a szabályozással kapcsolatos érvelésekben, valamint a konkrét szabályozási gyakorlatokban. Az internet megjelenése a családi közegben kihívást jelent a szülők számára, ismerik ugyan annak pozitív és a negatív hatásait egyaránt, de sokkal erősebben érzékelik a veszélyeit. Ezek kivédése szempontjából pedig az ellenőrzés és az involválódás viszonyulási módjaiból inkább az ellenőrzést, illetve a szabályozást látják hatékonynak (Bodó 2017).

Egy magyarországi iskola 5–12. évfolyamos diákjai, valamint szüleik bevonásával készült esettanulmány szerint a korlátozás jellegét tekintve egyértelműen a mennyiségi korlátozás domináns a minőségi korlátozással (például egyes alkalmazások tiltása) szemben. A kutatás eredményei szerint a fiúk jobban kötődnek eszközeikhez, és a szülők inkább korlátozzák a fiúk technológiahasználatát, mint a lányokét. Az életkor előrehaladtával a szülői korlátozás egyre kevésbé jellemző (Székely 2010). Konok és munkatársainak (2020) eredményei szerint nagyobb valószínűséggel töltenek több időt érintőképernyős eszközökkel a gyerekek, amennyiben a szülők alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkeznek, illetve amennyiben több előnyt és kevesebb veszélyt társítanak a mobiltechnológia-használathoz.

Kutatási kérdés

Jelen kutatás a technológiahasználattal kapcsolatos percepciókra alapozva azt a kérdést járja körül, hogy a családi viselkedésmintáknak milyen típusai azonosíthatók, és hogy az egyes típusoknak milyen szociológiai jellemzői vannak. A viszonylag gyakori szakértői vagy szülői narratívák helyett jelen tanulmány a kamaszok tapasztalatait és percepcióit veszi górcső alá. A tanulmány azt is elemzi, hogy a kérdőívekre adott válaszok és az azt követő kvalitatív interjúk során megosztott tapasztalatok erősítik, kiegészítik, vagy éppen megkérdőjelezik egymást. A techviselkedés elne-

vezést Gabrielli és munkatársainak (2018) „TECH-szülőség” nevet viselő modellje inspirálta, a továbbiakban ezzel a fogalommal jelöljük a technológiahasználathoz kapcsolódó, családban jellemző viselkedést.

Gabrielli és munkatársainak (2018) „TECH-szülőség” modellje négy területet foglal magában a családon belüli technológiahasználat kapcsán: a beszélgetést, az oktatást, a közös használatot, valamint az otthoni szabályokat. A szerzők felhívják a közös technológiahasználat előnyeire a figyelmet: rálátást enged a gyerek tevékenységére, alkalmat teremt a helyes használatra való neveléshez, illetve segíti a gyerek önálló döntési képességének kialakítását azzal kapcsolatban, hogy melyek a biztonságos, neki való tartalmak. Ugyanakkor kiemelik annak fontosságát, hogy a közös használatnak is magában kell foglalnia a média kockázataival, veszélyeivel kapcsolatos felvilágosítást. Gabrielli és munkatársainak (2018) modellje erősen fókuszál a szülői menedzsmentre, nevelésre, a jelen tanulmányban bemutatásra kerülő techviselkedés-modell azonban tágabb értelemben kezeli a kérdést, a közös használat, az étkezések alatti használat, a szülői befolyás, a technológiahasználathoz kapcsolódó szülő-gyerek konfliktus, valamint a szülői használat dimenzióinak mentén.

Módszertan

A tanulmány alapját adó „Versenyfutás az idővel” című kutatás (NKFIH K120086) egy fő témája a gyerekek és szülők közös ideje, valamint a technológiahasználat témaköre volt. A kutatás kevert módszertanra épült, magyarázó egymásra épülő felépítés (explanatory sequential design) szerint. A kutatás két, szorosan egymásra épülő fázisból állt: elsőként a kvantitatív, majd második lépésben a kvalitatív adatgyűjtés és elemzés, értelmezés valósult meg (Király et al. 2014). A kvantitatív elemzés tapasztalatai beépültek a kvalitatív rész előkészítésébe az interjúvázzlat megalkotásának és a minta összeállításának szempontjából. Így lehetővé vált, hogy a kérdőívre adott némely válasz mögött meghúzódó okokat és attitűdöket feltárjuk a kvalitatív szakaszban.

A kvantitatív és kvalitatív adatfelvétel esetében a célcsoportot 65 évnél fiatalabb (munkaképeskorú), legalább egy 12–16 éves gyerekkel rendelkező magyar felnőttek, valamint a felnőtt 12–16 éves gyermeke alkotta. (Egy szülő és egy gyerek bevonása történt meg háztartásonként, több 12–16 éves gyermek esetén random választással jelölték ki a válaszadót.) A számítógéppel támogatott személyes kérdőíves adatfelvételre (CAPI) az Ipsos lebonyolításában 2017 őszén került sor. A kérdőíves felmérés háztartások szintjén régióra, településtípusra, valamint egyéni szinten a gyerek életkorára (12–13 évesek és 14–16 évesek) reprezentatív mintán valósult meg. A lekérdezés során további irányelv volt, hogy a bevont háztartások 40 százalékában az apa válaszoljon a szülői kérdőívre. A kérdőíves felmérésben 1000 szülő-gyerek párt vett részt. A lányok és fiúk aránya 59 százalék – 41 százalék. A kamaszok több mint egyharmada (36 százalék) 12–13 éves, 64 százaléka 14–16 éves volt az adatfelvétel

időpontjában. A kérdőív lekérdezése a felnőttek esetében átlagosan huszonöt, a gyerekek esetében húsz percet vett igénybe.

A kvantitatív adatok gyorselemzése után a kvantitatív eredmények értelmezése, kibontása céljából 2019. január és június között harminc szülő-gyerek párral készült mélyinterjú. Az interjúalanyok kiválasztása első lépésben iskolákon keresztül zajlott, például szülői értekezleteken hirdettük meg a kutatást. Az interjúalanyok számára ajándékutalványt biztosítottak a kutatók, a részvételi hajlandóság azonban alacsonynak bizonyult. A hatékonyság növelése céljából ezért hólabdás mintavétel indítására is sor került. A félig strukturált interjúk személyesen, az anonimitás és önkéntes válaszadás biztosítása mellett zajlottak. A gyerekekkel készült interjúk időtartama rövidebb volt (körülbelül 25 perc), mint a szüleikkel felvett beszélgetéseké (körülbelül 45 perc). Az összes interjút ugyanaz a fiatal kutató végezte.

A felkeresett családok többsége (húsz) a fővárosban élt az interjú készültkor, a többi interjúalany pedig Budapest környékén. Összesen 12 fiú és 18 lány vett részt a felmérésben, a gyerekek átlagéletkora 14 év. A szülők többsége jónak ítélte anyagi helyzetüket, és felülreprezentáltak körükben a fehérgalléros munkavállalók. Az alacsonyabb társadalmi státuszú szülők alulreprezentáltságának oka részben a csoport nehezebb elérhetősége, részben a mintavétel fővárosi és főváros környéki lokációja. A gyerekekkel készült interjúk kifejezetten technológiahasználat-fókuszúak voltak, érintve az otthoni szabályok, családi szokások, szülői technológiahasználat, témáról való beszélgetés, büntetés, jutalmazás és konfliktus kérdéskörét is. Jelen tanulmányban kizárólag a gyerekek válaszainak feldolgozására kerül sor, egyedül a szociodemográfiai háttérváltozók esetében hagyatkozunk a szülők válaszaira. Az interjúk elemzésének alapját a hangfelvételek nyomán készült szó szerinti leiratok képezték. Az alanyokat attribútumokkal ruháztuk fel, valamint a vizsgált kérdések esetében kategóriákba soroltuk a válaszokat, amelyek segítették a társadalmi háttér szerinti eltérések, valamint a technológiahasználattal kapcsolatos mintázatok feltárását.

Mutatók

Technológiahasználattal kapcsolatos viselkedésminták a családban

A technológiahasználattal kapcsolatos családi viselkedésminták (techviselkedéstípusok) azonosítása hierarchikus klaszterelemzés módszerével (Ward-féle eljárással) történt, a következő változók bevonásával: szülők és gyerekek közös technológiahasználatának mennyisége és gyakorisága, digitális eszközök étkezés alatti használatának előfordulása, szülői befolyás mértéke, technológiahasználatához kapcsolódó konfliktusok gyakorisága, szülők képernyők előtt töltött idejének mennyisége. A klaszterek kialakításához használt ordinális változók mérési terjedelme eltért, ezért elsőként azok standardizálására volt szükség. A Ward-féle eljárás alkalmas folytonos változók vizsgálatára, illetve nagyjából egyforma méretű csoportok képezhetőek vele, amelyeken belül az eltérés-négyzetösszeg minimális.

Magyarázó változók

Magyarázó változóként a szociodemográfiai változók – a gyerek és a szülő neme, a gyerek és a szülő kora, a szülő iskolai végzettsége, a szubjektív anyagi jólét (szülő megítélése), a szülő rugalmas munkavégzési lehetősége, valamint a szülői kvalitás került bevonásra. A korábbi kutatási eredmények (például Konok et al. 2020) arra engednek következtetni, hogy a szülők – társadalmi háttér által is befolyásolt – hozzáállása, stratégiája behatárolja a gyerekek technológiahasználati szokásait az otthoni környezetben. A gyerekek digitális eszközökön folytatott tevékenységei az életkor előrehaladtával változnak, illetve némileg nemük függvényében is eltérnek (Livingstone et al. 2014, Sanders et al. 2016b). A szülői stratégiák szintén igazodnak a gyerekek korához (Lee 2012, Sanders et al. 2016a, Symons et al. 2017).

A rugalmas munkaidő és otthoni munkavégzés lehetőségét mutató változó bevonása elsősorban azért indokolt, mert a hétköznapiak során lehetővé teszi a szülők nagyobb rálátását a gyerekek otthoni tevékenységeire, vagy akár nagyobb bevonódásukat is megengedi. A rugalmas munkavégzés tekintetében a szülő négyfokú skálán jelölte, mennyire jellemző, hogy otthonról végezheti a munkáját, illetve szabadon választhatja meg munkaideje kezdetét és végét – amely változók értékeinek átlaga került beépítésre a modellbe.

A szülői kvalitás indexváltozó érzékenyen mutatja, amennyiben a gyerek valamilyen tekintetben hiányosságot érez a szülő-gyermek kapcsolatban. A változó bevonásának célja, hogy a szülő-gyermek kapcsolat általános minőségét figyelembe vegyük a technológiahasználattal kapcsolatos szülő-gyermek interakciók tekintetében. A szülői kvalitás index az alábbi tíz elem átlagolt értékét mutatja: „ott van, amikor beteg vagyok”, „jó értékek szerint nevel”, „érezted, hogy fontos vagyok számára, és szeret engem”, „ott van életem fontos eseményein”, „olyannak fogad el, amilyen vagyok”, „arra biztat, hogy tanuljak, és hogy élvezzem a tanulást”, „érdeklődik, hogy mi történik velem az iskolában”, „hozzá fordulhatok, ha bosszús vagyok”, „szán időt a beszélgetésre”, „tudja, hogy mi történik valóban az életemben”. A gyerekek ötfokú skálán értékelték az adatfelvételbe bevont szülőt az említett szempontok szerint.

Elsőként ordinális logisztikus regresszióelemzés segítségével vizsgáltuk a technológiahasználathoz kapcsolódó tevékenységek és a fenti változók összefüggését. Az elemzést egyes pontokon kétváltozós kereszt tábla-elemzésekkel egészítettük ki. Majd a technológiahasználathoz kapcsolódó tevékenységek bevonásával képzett klaszterek és a szociodemográfiai változók, illetve szülői kvalitás összefüggéseit multinominális logisztikus regresszió módszerével vizsgáltuk.

Eredmények

A kvantitatív szakasz eredményei

Techviselkedés a családban

A digitális eszközökhöz kapcsolódó közös szülő-gyerek tevékenységek közül jelen vizsgálatban a közös tévénézés és filmnézés a legnépszerűbb: egy átlagos hétköznapon a gyerekek több mint fele (62,5 százalék), egy átlagos hétvégi napon háromnegyede (76 százalék) tölt fél óránál többet a szülővel közösen tévénézéssel, filmnézéssel. A gyerekeknek csupán tizede szokott egy átlagos hétköznap/hétfégi napon a szülővel közösen számítógépes játékot játszani, illetve közösen internetezni vagy tabletezni (lásd: Melléklet, 1. táblázat). A gyerekek 43 százaléka soha nem szokott digitális eszközön közösen játszani a szülővel (lásd: Melléklet, 2. táblázat). Étkezés alatt a legritkább technológiához kapcsolódó tevékenység a mobiltelefon-használat, ami a válaszadók 18 százalékánál jellemző, 70 százalék esetében nem jellemző. Ezt követi a zenehallgatás, ami 19 százalék esetében jellemző, 65 százalék esetében nem jellemző. A legjellemzőbb pedig a tévénézés, amely a kamaszok 30 százalékának családjában tipikus, 54 százalék esetében pedig nem (lásd: Melléklet, 3. táblázat).

A kutatások jellemzően a gyerekek képernyők előtt töltött idejéről szólnak, de jelen kutatás arra is kitért, hogy mi a gyerekek véleménye szüleik képernyők előtt töltött idejéről: a gyerekek többsége (74,5 százalék) éppen megfelelőnek tartja a szülő képernyők előtt töltött idejét, 14 százalék tartja kevésnek, 11 százalék pedig soknak (lásd: Melléklet, 4. táblázat). A kamaszok nagyjából harmada szerint képesek szüleik befolyásolni, hogy gyermekeik mire használják a digitális eszközeiket, ugyanekora arányban válaszolták, hogy képesek is, meg nem is, illetve, hogy nem képesek (lásd: Melléklet, 5. táblázat). A gyerekek harmada arról számolt be, hogy soha nem alakul ki közte és a szülő között amiatt konfliktus, hogy mennyit és hogyan használja technológiai eszközeit. További 28 százalék esetében előfordul a technológiahasználathoz kapcsolódó szülő-gyerek konfliktus, azonban csak havonta egyszer vagy ritkábban, 15 százalék említette, hogy havonta többször, 12 százalék, hogy hetente egyszer, szintén 12 százalék pedig, hogy hetente többször, vagy akár naponta is előfordul ezzel kapcsolatos nézeteltérés (lásd: Melléklet, 6. táblázat).

A következő fejezetben a fent bemutatott tevékenységek mentén határoljuk le a techviselkedés típusait.

A techviselkedés típusai

A szakirodalom alapján feltételezhető, hogy kirajzolódnak bizonyos mintázatok a családon belüli technológiahasználati szokások, a közös használat, illetve a gyerekek szülői szabályozással kapcsolatos percepciói mentén. A kérdőíves eredmények a gyerekek esetében nem fedik le a technológiahasználattal kapcsolatos szabályok témakörét, azonban a családon belüli technológiahasználati szokások révén következtetni lehet a szülői hozzáállásra. Hierarchikus klaszterelemzés segítségével négy osztályba

csoportosítottuk a gyerekeket a közös technológiahasználat, étkezés alatti használat, szülői befolyás, szülő-gyerek konfliktus, valamint a szülők technológiahasználatának dimenziói mentén. Fontos ismét hangsúlyozni, hogy a klaszterelemzés során is kizárólag a gyerekek válaszait dolgoztuk fel. A techviselkedés így azonosított négy típusa az általános, az elzárkózó, a közös idő alatt használó, valamint a közösen használó típus. Az elnevezések azt a tevékenységet/viselkedést jelölik, amely adott típus esetében a többihez viszonyítva különösen jellemző. Az 1000 megkérdezett gyerekből 937 fő illeszthető be a létrehozott négy klaszter valamelyikébe.

A kialakult klaszterek jelentését az 1. táblázat mutatja be. Ennek alapján azt láthatjuk, hogy az *általános techviselkedéssel* jellemezhető (legnagyobb) csoport esetében a digitális eszközökkel kapcsolatos közös szülő-gyerek tevékenységek közül a tévézés, filmnézés jellemző, az étkezések alatt jellemzően nem kerülnek elő a digitális eszközök, a szülők mérsékelt mennyiségben használják digitális eszközeiket, valamint a technológiahasználathoz kapcsolódó konfliktus sem meghatározó. Az *elzárkózó techviselkedés* elnevezése arra utal, hogy a szülők és gyerekek technológiahasználata teljes mértékben elválik, még a közös tévézés sem jellemző – és emögött nem a készulékek hiánya áll. Továbbá a szülők befolyása kifejezetten gyenge arra vonatkozóan, hogy a gyerekek mire használják digitális eszközeiket. Az étkezések alatti technológiahasználat, a szülők túlzott képernyők előtt töltött ideje, illetve a gyakori konfliktus az elzárkózók csoportjában sem jellemző. A *közösen használó techviselkedés* jellegzetessége, hogy a szülők és gyerekek a közös tévézés, filmnézés mellett szoktak közösen számítógépen is játszani, illetve internetezni, tabletezeni stb. Az étkezések alatt alapvetően nem jellemző a technológiahasználat, de ez kevésbé egyértelmű, mint az általános és az elzárkózó csoportok esetében. Ezen techviselkedés esetében kiemelkedő a szülői befolyás mértéke, a technológiahasználathoz kapcsolódó konfliktusok pedig ebben a csoportban sem meghatározóak. A *közös idő alatt használó* típus az étkezések alatt folytatott technológiahasználat jellemzőbb előfordulása tekintetében válik el egyértelműen a többi típustól. Mindemellett – az általános típushoz hasonlóan – a közös tévézés, filmnézés jellemző a csoportra. A többi klaszterrel szemben azonban a közös idő alatt használó típus a szülők nagyobb mértékű technológiahasználattal, valamint gyakoribb konfliktussal jár együtt.

A következő részben kifejtésre kerül, hogy az egyes klasztereket mi jellemzi a szociodemográfiai változók szerint.

1. táblázat: A techviselkedés típusai – hierarchikus klaszterelemzés

	Általános (N=398)	Elzárkózó (N=176)	Közösen használó (N=171)	Közös idő alatt használó (N=191)
Közös használat	Közös tévé-, filmnézés jellemző. Egyéb digitális eszköz közös használata nem jellemző.	Egyáltalán nem jellemző semmilyen digitális eszköz közös használata.	A közös tévé-, filmnézés mellett a közös számítógépes játék, internetezés, tabletezés is előfordul. Legalább évente néhányszor szoktak közösen játszani valamilyen digitális eszközön.	Közös tévé-, filmnézés jellemző. Egyéb digitális eszköz közös használata nem jellemző.
Használat étkezés alatt	Egyáltalán nem jellemző, hogy saját telefonjaikat használják. Tévénézés előfordul.	Nem jellemző semmilyen digitális eszköz használata étkezés közben.	Vegyes képet mutat: előfordul a különböző eszközök használata, de nem kiemelkedő mértékben.	Tévénézés, zenehallgatás és telefonhasználat is jellemző étkezés közben.
Szülői befolyás	Vegyes képet mutat.	Szülők inkább nem képesek befolyásolni, mire használják eszközeiket.	Szülők inkább képesek befolyásolni, mire használják eszközeiket.	Vegyes képet mutat.
Konfliktus	Többségüknél max. havi egy alkalommal alakul ki a digitális eszközök használatával kapcsolatos konfliktus.	Többségüknél max. havi egy alkalommal alakul ki a digitális eszközök használatával kapcsolatos konfliktus.	Többségüknél max. havi egy alkalommal alakul ki a digitális eszközök használatával kapcsolatos konfliktus.	Többségüknél legalább havonta pár alkalommal kialakul a digitális eszközök használatával kapcsolatos konfliktus.
Szülő használati szokásai	Többnyire megfelelőnek találják a szülők képernyők előtt töltött idejét, ugyanakkor nagyobb arányban találják túl kevésnek, mint túl soknak.	Többnyire megfelelőnek találják a szülők képernyők előtt töltött idejét, ugyanakkor nagyobb arányban találják túl kevésnek, mint túl soknak.	Többnyire megfelelőnek találják a szülők képernyők előtt töltött idejét.	Többnyire megfelelőnek találják a szülők képernyők előtt töltött idejét, ugyanakkor minimálisan nagyobb arányban találják túl soknak, mint túl kevésnek.

A szociodemográfiai változók és a szülői kvalitás szerepe a techviselkedésben

A techviselkedés a társadalmi-demográfiai változók mentén kirajzolódó mintát mutat. A gyerekek és szülők nemének, korának, a szülő iskolai végzettségének, a szubjektív anyagi jólétnek, a rugalmas munkavégzés lehetőségének, valamint a szülői kvalitásnak a bevonásával a következő eredményeket mutatták az ordinális regresszióelemzések a techviselkedést leíró egyes tevékenységek önálló vizsgálatakor. (Az elemzést bizonyos pontokon kétváltozós keresztábra-elemzések eredményeivel egészítjük ki.)

Összességében a közös számítógépes játéknak, internetezésnek, illetve bármilyen digitális eszközön folytatott közös játéknak kisebb a valószínűsége idősebb szülők, valamint idősebb gyerekek esetén. A gyerekek nemének hatása a közös számítógépes játék esetében igazolható statisztikailag: a fiúk nagyobb valószínűséggel játszanak szüleikkel közösen, mint a lányok. Magasabb iskolai végzettség esetén alapvetően kevésbé valószínűsíthető a közös technológiahasználat, a legjobb anyagi helyzetű családokban azonban szignifikánsan nagyobb a közös számítógépes játék és internetezés valószínűsége, mint

a legrosszabb anyagi helyzetűek körében. A szülők rugalmas munkavégzési lehetősége pozitív összefüggést mutat a digitális eszközön folytatott közös játék gyakoriságával. A szülői minőség a közös tévénézés, filmnézés mennyiségével mutat statisztikailag igazolható pozitív összefüggést (2. táblázat). A fenti eredményekhez kapcsolódóan fontos megjegyezni, hogy a televízió és asztali számítógép kivételével minden digitális eszközzel szignifikánsan alacsonyabb arányban rendelkeznek a rosszabb anyagi helyzetű családok, valamint a gyerekek saját eszköztípusainak száma is alacsonyabb körökben.

2. táblázat: A szociodemográfiai tényezők szerepe a technológiai eszközök közös használatával töltött idő mennyiségében/gyakoriságában – ordinális logisztikus regresszió

Változók	Közös idő mennyisége: hétköznap			Közös idő mennyisége: hétvégi napon			Közös játék gyakorisága digitális eszközön
	Tévé-, filmnézés	Számítógépes játék	Interne- tezés, tabletezés stb.	Tévé-, filmnézés	Számítógépes játék	Interne- tezés, tabletezés stb.	
Szülő kora	-0,008	-0,067**	-0,061**	0,013	-0,039	-0,044*	-0,051***
Gyerek kora	-0,56	-0,192*	-0,079	-0,162**	-0,187**	-0,125	-0,190***
Rugalmas munkavégzés index (1–4)	0,067	0,038	-0,091	-0,103	-0,002	-0,113	0,346***
Szülői minőség index (1–5)	0,658***	0,529	0,401	0,533***	0,341	0,487	0,221
Szülő neme: nő	referenciakategória						
Szülő neme: férfi	-0,107	0,446	-0,102	-0,218	0,525	0,068	0,140
Gyerek neme: lány	referenciakategória						
Gyerek neme: fiú	0,195	0,706**	0,377	0,088	0,893***	0,347	0,160
Szülő iskolai végzettsége: 8 általános	referencia kategória						
Szülő iskolai végzettsége: szakiskola	-0,822**	-1,093*	-0,572	-0,757*	-0,612	-0,594	0,367
Szülő iskolai végzettsége: érettségi	-0,905**	-0,868	-0,915*	-0,817*	-0,779	-0,847*	0,334
Szülő iskolai végzettsége: felsőfokú	-1,153**	-1,327*	-0,732	-0,892*	-0,934	-0,740	0,224
Szubjektív anyagi jólét: hónapról hónapra anyagi gondjaik vannak	referenciakategória						
Szubjektív anyagi jólét: éppen hogy kijönnék a jövedelemből	-0,310	1,141	1,188	-0,542	-0,123	0,411	0,115
Szubjektív anyagi jólét: beosztással jól kijönnék	-0,665*	1,119	1,096	-0,718	0,436	0,768	0,192
Szubjektív anyagi jólét: gondok nélkül élnek	-0,339	1,835*	1,66*	-0,833	1,293*	1,683**	0,910*
Nagelkerke R ²	0,069	0,089	0,048	0,059	0,099	0,062	0,103

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

Az étkezések alatt folytatott tévénézés, zenehallgatás, illetve mobiltelefon-használat nagyobb valószínűséggel fordul elő alacsonyabb iskolai végzettségű szülők esetén. Mindemellett nagyobb a valószínűsége az étkezések alatti tévénézésnek fiúgyerekek körében, illetve amennyiben a szülőknek van lehetősége otthonról, illetve rugalmas munkaidőben dolgozni. A rugalmas munkavégzés kapcsán azonosítható összefüggés az étkezések alatt folytatott zenehallgatás és mobiltelefon-használat esetében is fennáll. Ezenfelül a fiatalabb szülők, idősebb gyerekek, valamint a gyerekek által rosszabbra értékelt szülők esetén nagyobb a valószínűsége a mobiltelefon használatának az étkezések alatt (3. táblázat). Az étkezések alatti technológiahasználattal kapcsolatos kérdésekre adott válaszok megoszlását az otthoni munkavégzés függvényében vizsgálva azt láttuk, hogy azon szülők esetében, akikre igaz, hogy otthonról is dolgozhatnak, a kamaszok 44 százaléka felelte, hogy jellemző, hogy étkezés alatt tévét néznek, míg azon szülők esetében, akiknek erre nincs lehetősége, a kamaszok 27 százaléka mondta ugyanezt. A fenti arányok az étkezések alatt folytatott mobiltelefon-használat esetében 30 százalék és 16 százalék, zenehallgatás esetében 32 százalék és 17 százalék.

3. táblázat: A szociodemográfiai tényezők szerepe a közös étkezések alatt folytatott technológiahasználat gyakoriságában – ordinális logisztikus regresszió

Változók	Használat étkezés közben		
	Tévé	Zene	Mobiltelefon
Szülő kora	-0,016	-0,023	-0,028*
Gyerek kora	0,012	0,019	0,094*
Rugalmas munkavégzés index (1-4)	0,405***	0,480***	0,400***
Szülői kvalitás index (1-5)	-0,141	0,047	-0,515***
Szülő neme: nő	referenciakategória		
Szülő neme: férfi	-0,175	-0,212	-0,179
Gyerek neme: lány	referenciakategória		
Gyerek neme: fiú	0,329*	0,124	-0,011
Szülő iskolai végzettsége: 8 általános	referenciakategória		
Szülő iskolai végzettsége: szakiskola	-0,882**	-0,794**	-0,800**
Szülő iskolai végzettsége: érettségi	-0,960**	-1,124***	-0,808**
Szülő iskolai végzettsége: felsőfokú	-0,989**	-0,887**	-0,851**
Szubjektív anyagi jólét: hónapról hónapra anyagi gondjaik vannak	referenciakategória		
Szubjektív anyagi jólét: éppen hogy kijönnék a jövedelemből	-0,434	0,009	0,198
Szubjektív anyagi jólét: beosztással jól kijönnék	-0,565	-0,132	-0,081
Szubjektív anyagi jólét: gondok nélkül élnek	-0,454	-0,306	0,061
Nagelkerke R2	0,064	0,067	0,074

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

Egyedül a szülők rugalmas munkavégzésre kínálkozó lehetősége játszik szignifikáns szerepet annak a valószínűségében, hogy a gyerekek soknak ítélik-e szüleik képernyők előtt töltött idejét. A fiatalabb szülők nagyobb valószínűséggel képesek befolyásolni, hogy gyerekekük mire használja digitális eszközeit, illetve fiatalabb gye-

rekek esetén is nagyobb ennek a valószínűsége. A legerősebb hatása azonban a szülői kvalitásnak van: a szülővel való nagyobb elégedettség pozitívan hat annak valószínűségére, hogy a szülő képes-e befolyásolni a gyerek digitális eszközhasználatát. A technológiahasználathoz kapcsolódó szülő-gyerek konfliktus nagy valószínűséggel gyakoribb fiatalabb, valamint a szülői kvalitás tekintetében rosszabbra értékelt szülők esetén, valamint az anyák és gyerekeik között (4. táblázat).

4. táblázat: A szociodemográfiai tényezők szerepe a szülők képernyők előtt töltött idejének megítélésében, a technológiahasználattal kapcsolatos szülői befolyás megítélésében és a konfliktusok gyakoriságában – ordinális logisztikus regresszió

Változók	Szülők képernyők előtt töltött idejének mennyisége	Szülői befolyás	Konfliktus a technológiahasználathoz kapcsolódóan
Szülő kora	-0,028	-0,037**	-0,041**
Gyerek kora	-0,008	-0,364***	-0,066
Rugalmas munkavégzés index (1–4)	0,220*	0,012	0,093
Szülői kvalitás index (1–5)	0,172	0,577***	-0,983***
Szülő neme: nő		referenciakategória	
Szülő neme: férfi	0,274	0,169	-0,272*
Gyerek neme: lány		referenciakategória	
Gyerek neme: fiú	-0,155	-0,187	0,109
Szülő iskolai végzettsége: 8 általános		referenciakategória	
Szülő iskolai végzettsége: szakiskola	0,031	0,152	-0,407
Szülő iskolai végzettsége: érettségi	0,043	0,127	-0,469
Szülő iskolai végzettsége: felsőfokú	0,757	0,255	-0,046
Subjektív anyagi jólét: hónapról hónapra anyagi gondjaik vannak		referenciakategória	
Subjektív anyagi jólét: éppen hogy kijönnek a jövedelemből	0,513	-0,451	0,474
Subjektív anyagi jólét: beosztással jól kijönnek	0,535	-0,205	0,522
Subjektív anyagi jólét: gondok nélkül élnek	0,195	-0,087	0,366
Nagelkerke R2	0,041	0,150	0,097

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

A rugalmas munkavégzés és a szülők képernyők előtt töltött ideje, valamint a szülői kvalitás és a szülői befolyás fent leírt összefüggését kétváltozós keresztábra-elemzésekkel külön is megvizsgáltuk. Az otthonról (is) dolgozó szülők képernyők előtt töltött idejét a kamaszok 22 százaléka tartja soknak, az ellenkező csoportban azonban csak a kamaszok 9 százaléka vélekedik így. Azok a kamaszok, akik szüleikkel közepesen elégedettek, 22 százalékban felelték, hogy szüleik képesek befolyásolni, mire használják eszközeiket, 35 százalék szerint képesek is, meg nem is, 45 százalék szerint pedig nem képesek. Ezzel szemben, akik maximálisan elégedettek szüleikkel, 40 százalékban felelték, hogy szüleik képesek befolyásolni, mire használják eszközeiket, 32 százalék szerint képesek is, meg nem is, és csak 28 százalék szerint nem képesek.

Multinominális logisztikus regresszió segítségével vizsgáltuk, hogy a szociodemográfiai változók, valamint a szülői kvalitás hogyan függ össze azzal, hogy – a fenti tevékenységek alapján létrehozott – melyik techviselkedési csoportba sorolhatók a gyerekek. A kapott eredményeket az 5. táblázatban foglaltuk össze. Az adatfelvételbe bevont 1000 gyerek közül 937 válaszadó esetében volt azonosítható a techviselkedés típusa. A regresszióelemzés során a referenciakategóriát az általános klaszter képezte, tehát a techviselkedés azon típusa, amely legnagyobb arányban (42 százalék) jellemző a kamaszokra.

5. táblázat: A szociodemográfiai tényezők és a szülői kvalitás szerepe a család techviselkedésében – multinominális logisztikus regresszió

Változók	Referenciakategória: általános		
	Közös idő alatt használó Exp(B)	Közösen használó Exp(B)	Elzárkózó Exp(B)
Szülő kora	0,96*	0,93**	0,99
Gyerek kora	1,11	0,93	1,29***
Rugalmas munkavégzés index (1–4)	1,69***	1,24	1,18
Szülői kvalitás index (1–5)	0,55**	1,3	0,48***
Szülő neme: nő	referenciakategória		
Szülő neme: férfi	0,8	1,16	1,09
Gyerek neme: lány	referenciakategória		
Gyerek neme: fiú	0,96	1,73**	0,76
Szülő iskolai végzettsége: 8 általános	referenciakategória		
Szülő iskolai végzettsége: szakiskola	0,96	0,72	1,89
Szülő iskolai végzettsége: érettségi	0,74	0,54	2,07
Szülő iskolai végzettsége: felsőfokú	0,62	0,32*	1,82
Szubjektív anyagi jólét: hónapról hónapra anyagi gondjaik vannak	referenciakategória		
Szubjektív anyagi jólét: éppen hogy kijönnék a jövedelemből	1,24	1,77	1,63
Szubjektív anyagi jólét: beosztással jól kijönnék	1,13	2,26	1,47
Szubjektív anyagi jólét: gondok nélkül élnek	1,28	6,18**	2,53

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$; Nagelkerke R^2 : 0,15

A szociodemográfiai változók tekintetében az általános és a közös idő alatt használó techviselkedés előfordulásának valószínűsége nem tér el jelentősen. A közös idő alatt használó techviselkedés valószínűségét 69 százalékkal növeli, amennyiben a szülőnek nagyobb lehetősége van otthonról, rugalmas munkaidőben dolgozni, ahogy ez a korábbiakban is említésre került. Ezenfelül a szülő kora, valamint a szülői kvalitás is meghatározó: idősebb szülő esetén 4 százalékkal, a szülői kvalitás magasabb értéke esetén pedig 45 százalékkal kisebb eséllyel fordul elő a közös idő alatt használó techviselkedés.

Az általánoshoz képest a közösen használó techviselkedésnek a szülők korának előrehaladtával 7 százalékkal kisebb az esélye, a fiúgyerekek esetében pedig 73

százalékkal nagyobb a valószínűsége. A gyerekek kora szerint nem látható szignifikáns eltérés, azonban a fiatalabb szülők átlagosan fiatalabb gyerekekkel vettek részt az adatfelvételben. A legjobb anyagi helyzetű családokban több mint hatszorosa az esélye az általánoshoz képest a közösen használó techviselkedésnek, mint a legrosszabb anyagi helyzetben lévők esetében. Mindezek alapján ellentmondásos, hogy az általános iskolát végzett szülőhöz képest felsőfokú végzettséggel rendelkező szülő esetén pedig 68 százalékkal kisebb az esélye a közösen használó techviselkedésnek. A táblázatban nem tüntettük fel, de megvizsgáltuk, hogy miként alakulnak az összefüggések, amennyiben a modellbe bevonjuk a gyerek által birtokolt digitális eszközök számát jelölő változót: a hatások némileg csökkentek, de a fentieknek megfelelően szignifikánsak maradtak.

Az általánoshoz képest az elzárkózó techviselkedés 29 százalékkal nagyobb valószínűséggel fordul elő idősebb gyerekek esetében, valamint 52 százalékkal csökken az esélye a gyerekek által magasabbra értékelt szülői minőség esetén.

Az interjúk felmérés eredményei

A kvantitatív adatok ismeretében világos volt, hogy további információkra van szükség az egyes techmintázatok és a közösen töltött idő jelentőségének megértéséhez. Különösen fontos ez az általános típus árnyaltabb megértéséhez. Az eredmények értelmezésekor fontos figyelembe venni, hogy – miként a módszertan leírásakor is utaltunk rá – a gyerekek jellemzően röviden válaszoltak a kérdésekre, illetve a szülők többnyire a szomszéd szobában tartózkodtak az interjú alatt. Továbbá figyelembe kell venni a használt eszközök típusát is. Az interjúalanyok körében a lányok az okostelefont használják a leggyakrabban, aminek használatát nehezebb kontrollálni. A számítógép és egyéb nem mobil eszközök használata inkább a fiúk körében jellemző.

A kvantitatív eredmények szerint a gyerekek csupán harmada szerint képesek szüleik egyértelműen befolyásolni, hogy mire használják digitális eszközeiket. Az interjúk felmérés lehetőséget adott annak vizsgálatára, hogy a gyerekek szerint milyen eszközökkel és milyen mértékben képesek szüleik befolyásolni technológiahasználatukat. Az kvalitatív eredmények megerősítették a szülők techviselkedésre gyakorolt befolyását. A gyerekek szerint a szülőket – különösen az anyákat – elsősorban a képernyők előtt töltött idő mennyisége zavarja, és annak korlátozására, szabályozására törekcsenek, a tartalmat pedig nem követik figyelemmel. Tehát, bár a kérdőíves eredmények elsősorban a cél vagy a tartalom befolyásolására vonatkoznak, az interjúk eredmények szerint sokkal valószínűbb az eszközhasználat töltsött idő mennyiségének szülői szabályozása. Az interjúalanyok befolyásolásként értelmezték az olyan direkt eseteket is, amikor a szülő például bemegy a szobába és kikapcsolja a számítógépet, vagy elveszi valamelyik eszközt. Bizonyos esetekben a gyerekek – főként a lányok – egészen hevesen reagáltak a szülők hozzáállásával kapcsolatos kérdésre, és olyan szófordulatokat használtak, hogy a szülő például „telefonellenes” vagy „unja”, „nem örül neki”, „nem boldog”, „könyökén jön ki” a gyerek

technológiahasználata. A gyerekek elsősorban az anyákról mesélték ezeket az történeteket. Fontos azt is kiemelni, hogy a gyerekek nem mindig tartják korrektnek a szülők által becsült időmennyiséget: egy 16 éves lány interjúalany ezt a tévedést azzal indokolta, hogy délután, mialatt ő tanul, nincs otthon az édesanyja, majd mikor este hazaér, már csak a „telefonozást” látja. Továbbá több (főként idősebb) interjúalany is elmondta, hogy a szülők tudnák befolyásolni technológiahasználatukat, „ha akarnák”. Ebből arra következtethetünk, hogy a gyerekek korának előrehaladtával a szülői szándék kevésbé egyértelmű, amely magyarázhatja azt a kvantitatív eredményt, amely szerint idősebb szülők és idősebb gyerek esetén is kisebb a valószínűsége a szülői hatásnak.

A kvantitatív eredmények szerint a gyerekek harmadára soha nem jellemző, hogy a technológiahasználat kapcsán konfliktusba kerülne a szülővel, gyakoribb (minimum heti egy) konfliktusról a kamaszok körülbelül negyede számolt be. Az interjúk segítettek megérteni, hogy milyen jellegű és súlyú konfliktusok lehetségesek a technológiahasználat kapcsán. Jelentősebb szülő-gyerek konfliktus helyett inkább kisebb szóváltásokról, vitákról számoltak be az interjúalanyok a témában, ezek oka legtöbbször az eszközhasználattal töltött idő mennyisége, illetve a megszabott időkorlátok átlépése. Ennek tipikus példája a következő idézet: „jó, nyilván, ha nem teszem le időben a telefont, akkor [...] szokott egy kicsi veszekedés lenni, de aztán leteszem, úgyis” (13 éves lány). A kvantitatív tapasztalatok szerint az anyák és gyerekek között valószínűbb a gyakoribb konfliktus, és az interjúalanyok is elsősorban az anyákkal kapcsolatban számoltak be a kisebb vitákról, szóváltásokról.

A kvantitatív eredmények szerint ugyan nincs szignifikáns eltérés a konfliktus gyakoriságában a gyerekek neme szerint, a legkevésbé konfliktusos típus, a közösen használó techviselkedés azonban nagyobb valószínűséggel fordul elő a fiúk esetében. A konfliktushoz kapcsolódó interjúrészek ugyanakkor látványosan eltérnek a gyerekek neme szerint: a lányok gyakrabban számoltak be konfliktusokról vagy kisebb szóváltásokról. Ez adódhat pusztán a lányok interjú alatti közlékenységéből, nyitottságából, illetve ahogy korábban említettük, befolyásolhatja, hogy a lányok körében az eleve nehezebben kontrollálható okostelefon-használat a legnépszerűbb. Azt a kvantitatív eredményt, amely szerint rosszabb szülői minőség esetén nagyobb a konfliktus valószínűsége, magyarázhatja a következő interjú tapasztalat: a gyerekek szerint a konfliktusos helyzetek vagy a szülő – gyerekek szerint alaptalanul – negatív véleménye bizonyos esetekben a szülő pontos rálátásának hiányából adódik (például a szülő eredendően feltételezi, hogy a gyerek telefonozott, amíg egyedül volt otthon.).

A technológiai eszközök szülőkkel közös használata a kvalitatív eredmények alapján leginkább a közös tévé-, film- vagy sorozatnézésben jelenik meg, amely megfelel a kvantitatív eredmények alapján lehatárolható általános techviselkedésnek. Azon interjúalanyok esetében, akiknek családja leginkább az általános techviselkedéssel írható le, olyan szabályok érvényesülnek, amelyek a gyerekek képernyők előtt töltött idejét korlátozzák, illetve napszakokhoz, tevékenységekhez kapcsolódnak (például

este nyolc óra után, étkezés közben vagy iskola után bizonyos idősávokban tilos az eszközök használata). A gyerekek véleménye ebben a csoportban azonban vegyes azzal kapcsolatosan, hogy a szülők milyen mértékben képesek befolyásolni technológiahasználatukat, illetve hogy mennyire hatásos a büntető/korlátozó stratégia. Az egyik 16 éves lány viszonylag megértően számolt be arról az esetről, mikor szülei elvették a telefonját:

„minden áldott nap égen-földön kerestem a telefonomat, hogy megtaláljam [...] annyira unatkoztam, hogy házit kellett írnom [...] nem írok elég házit, és ezért kapok rossz jegyet, és akkor elveszük a telefont, és akkor nem csinálhatsz semmit, csak házit írhatasz [...] igazából egyrészt meg tudom érteni, mert nyilván a tanulmányi eredményeimtől fog függeni, hogy mennyi lehetőségem lesz arra, hogy az lehessenek, aki akarok, és másrészt meg a magam szempontjából nem tudom megérteni, nyilván azért, mert nekem rossz érzés volt [...] de azt is éreztem, hogy hatásos volt, szóval ez ilyen kétoldalú”.

A közös számítógépes játék – ahogy ezt a survey-adatok is mutatták – elsősorban a fiúgyerekek esetében, illetve az apával közösen fordul elő. Az interjúk tapasztalatok szerint ezek a fiúk önállóan is szoktak számítógépen játszani. A kvantitatív szakasz eredményei a nemi különbségek mellett az életkor hatására is rávilágítottak: a közös számítógépes játék valószínűsége a gyerekek és szülők korának előrehaladtával csökken. Az interjúk eredmények szerint a mögöttes ok a játékpreferencia változása lehet: pár 15–16 éves interjúalany említette, hogy korábban játszott közösen a szülővel, de már olyan játékkal játszik, amit nem lehet közösen játszani, vagy a szülő (apa) nem szeretne azzal játszani.

A lányok esetében inkább az anyával közös internethasználat jellemző. A közös internethasználat a fiúk és lányok esetében is leginkább az online tartalmak (például videók, képek) közös megtekintésében, egymásnak való megmutatásában, esetenként a szülő által az internet lehetőségeinek nevelő célzatú megismertetésében nyilvánul meg. Egy 12 éves lány említette, hogy édesanyjával időnként közösen utána szoktak járni az interneten érdekességeknek (például információ a Holdról), egy 13 éves lány pedig a közös online kvízkészítést emelte ki. A gyerekek irányából érkező tanítási szándék azonban több interjúban megjelent, például egy 16 éves lány említette az interjúban, hogy akkor használják közösen a digitális eszközöket, amikor 55 éves édesanyja segítségre szorul azok használatában.

A kvalitatív eredmények is megerősítik, hogy jobb anyagi helyzetű családokban jellemző a közös filmnézés mellett a közös számítógépes játék vagy internetezés is, ami a közösen használó techviselkedés jellegzetessége. Szintén a kvantitatív eredményekhez illeszkedik, hogy a szülők és gyerekek aktívabb, több eszközre kiterjedő közös technológiahasználat esetén a szülők inkább képesek befolyásolni a gyerekek technológiahasználati szokásait. Egy 16 éves lány kiemelte, hogy jónak tartja, hogy szülei beszélgetéssel, nem megvonással befolyásolják, hogy mire és mennyit használja eszközeit – megvonással való fenyegetést azonban említett az interjúalany.

Az interjúk alapján azokban a családokban, ahol a gyerek és a szülők semmilyen technológiai eszközt nem használnak közösen (ami az elzárkózó techviselkedés jellegzetessége), a szabályoknak általában két véglete érvényesül. Az egyik véglet szerint a szülők kifejezetten szigorúan szabályozzák a gyerekek technológiahasználatát, tiltás/megvonás (például hétköznap tilos a számítógépezés), ezzel való fenyegetés is előfordul. Erről egy 12 éves lány és egy 15 éves fiú számolt be, akiknek édesanyja kötött munkarendben dolgozik pedagógusként. A másik véglet, amikor a szabályozás teljesen ad hoc jellegű, kötetlen, nem jellemző korlátozás. Utóbbi esetben a szülők többnyire rugalmas munkaidőben, otthonról (is) dolgoznak. A kvantitatív eredményeket erősíti, hogy két idősebbnek tekinthető, 16 éves interjúalany számolt be arról, hogy szülei egyáltalán nem szabályozzák technológiahasználatukat, és nem is tudják befolyásolni, hogy mennyi időt töltenek képernyők előtt. A szülők technológiahasználattal kapcsolatos negatív, mennyiségorientált véleménye az elzárkózó típus esetében is megjelenik, de nem feltétlenül jár együtt ellenőrzéssel, monitorozással. Ez utalhat egyfajta közömbösségre, amely erősítheti azt a kvantitatív tapasztalatot, hogy gyengébb szülői minőség esetén nagyobb az elzárkózó techviselkedés esélye. Egy 16 éves fiú interjúalany említette a következőt: *„nem nagyon érdekli őt [az anyát], de ha elmondom, akkor próbál érdeklődni iránta [...] hogy mennyit játszik, az igazából szerintem nem érdekli őt”*.

Az interjúk szerint a közös étkezés többnyire a technológiai eszközök használata nélkül zajlik, ami egyfajta családi szabály, amely az együtt étkező összes családtagra vonatkozik. A gyerekek közül sokan kiemelték, hogy fontos számukra a közös étkezés, mert ilyenkor tudják megosztani egymással az azt nap történeteket, megértik, hogy ne vigyék az asztalhoz mobiltelefonjukat, és nem érzik úgy, hogy az étkezés idejére ne tudnák félretenni. Ugyanakkor a gyerekek megértők, amennyiben szülei felveszik a telefont étkezés közben, vagy válaszolnak egy üzenetre – ezeket az eseteket a gyerekek fontosként, sürgősként, munkához kapcsolódóként címkézték. Azokban a családokban, ahol előfordul a technológiahasználat a közös étkezések során (közös idő alatt használó típus), ez főként abban nyilvánul meg, hogy a tévét bekapcsolva hagyja a szülő, vagy éppen közösen nézik, esetleg a szülő és/vagy a gyerek is valamilyen digitális eszközön olvas, vagy a szülő telefonál / üzenetre válaszol.

A kvantitatív tapasztalatok szerint bármilyen technológiai eszköz használata és az ezt leíró ún. közös idő alatt használó techviselkedési típus nagyobb valószínűséggel fordul elő gyengébb szülői minőség esetén. Az interjúk a közös étkezéseken túl rámutattak egyéb helyzetekre is, amikor a közös időtöltésbe belép a technológiahasználat, és a gyerekek a szülői figyelem hiányát élik meg. Egy 13 éves lány arról számolt be, hogy előfordul, hogy 50 éves édesanyja a telefonjába merül, és *„rá kell szólani”*. Egy 12 éves fiú interjúalany pedig elmondta, hogy 35 éves édesanyja a közösen töltött idő alatt néha nem figyel rá: *„hívják vagy Facebookon írnak neki, ami úgy mond nagyon fontos is lehet, meg nem is, szokott néha tévézni közben, nézni szokta, én meg állok, hogy mi van, és nem tudom”*. A szülői hozzáállás ellentmondásaira világít rá,

hogy ugyanezen interjúalany szerint édesanyjának a „könyökén jön ki” az ő számítógép- és telefonhasználata, és leginkább az zavarja, hogy a fia nem vele foglalkozik, illetve hogy nincs kint a természetben.

A kérdőíves felmérés eredményei szerint egyértelműen a tévénézés a legnépszerűbb technológiahasználati tevékenység az étkezések alatt. Az interjúk alapján azokban a családokban, ahol a televízió szokott menni étkezés közben, nincsenek vagy kizárólag a számítógépes játékokra vonatkozóan vannak egyértelmű szabályok. A közös étkezés alatt más digitális eszközökön (például mobiltelefonon) folytatott tevékenység azonban olyan családokban is előfordul, ahol egyébként érvényben vannak technológiahasználatra vonatkozó szabályok. Mindez magyarázhatja a kvantitatív eredményt, amely szerint az étkezés alatt folytatott mobiltelefon-használat körülbelül feleakkora arányban jellemző, mint a tévénézés. A szülők és a gyerekek közös idő alatt folytatott technológiahasználat is potenciális konfliktusforrást jelenthet, azonban a kvalitatív eredmények nem erősítik egyértelműen a kvantitatív tapasztalatokat abban, hogy a közös idő alatt használó techviselkedés több konfliktussal jár együtt.

A közös étkezések alatt folytatott technológiahasználat tiltása, kerülése az interjúk szerint a szubjektív anyagi jóllét szempontjából legjobb helyzetben lévő családokban van a legerősebben jelen. A kvantitatív eredmények a kérdésben a szülő rugalmas munkavégzésének jelentőségére világítottak rá, amit a kvalitatív tapasztalatok is erősítettek. Az interjúk segítenek megérteni a sajátos szülő-gyerekek kölcsönhatást a közös idő alatt folytatott technológiahasználat tekintetében: „*hát nem szoktunk [technológiai eszközöt használni], legfeljebb anya, hogyha hívják, hogy időpontot foglaljanak, szóval én nem nagyon szoktam. [...] szerintem illetlenség egyrészt, meg nem szeretném, hogyha anya rám szólna. [...] anyánál elnézem, mert ugye dolgozik*” (14 éves lány). A kvalitatív tapasztalatok alapján a gyerekek részéről a szülő közös időtöltés alatti, de munkavégzéshez kapcsolódó technológiahasználat elfogadható, megértik, ha szüleik ezekben az esetekben nem követik a társadalmi-fizikai kontextusra vonatkozó családi szabályokat. A rugalmas munkavégzés a szülők képernyők előtt töltött ideje szempontjából is fontos tényező – az interjúk tapasztalatok ebben a tekintetben is megerősítették a survey-eredményeket. Azok a felnőtt interjúalanyok, akiknek gyerekeik szerint csökkenteniük kellene a képernyők előtt töltött időt, a felméréskor kötetlen munkarendben, vállalkozóként, részben otthonról dolgoztak, ezért kevésbé vált szét náluk a keresőmunka és magánélet ideje.

Diszkusszió

A tanulmányban Gabrielli és munkatársai (2018) „TECH-szülőség” modellje nyomán techviselkedésnek neveztük azt a családi viselkedésmintát, amely lefedi a közös, illetve a közös idő alatti technológiahasználat, továbbá a szülői befolyás, a szülő-gyerekek konfliktus, valamint a szülői hozzáállás és technológiahasználat dimenzióit is. Az elemzés során mindegyik dimenziót a kamaszok szemszögéből vizsgáltuk. Arra

a kérdésre kerestük a választ, hogy a techviselkedésnek milyen típusai azonosíthatók, és azoknak milyen szociológiai jellemzőik vannak. A bemutatott kvantitatív, majd kvalitatív eredmények is megerősítették, hogy lehatárolhatók a technológiahasználathoz kapcsolódóan különböző családi viselkedésminták, típusok, és ahogy a szakirodalom (például Livingstone et al. 2015) alapján feltételezhető volt, ezek valószínűsége a szociodemográfiai tényezők mentén eltér. Ez az eredmény azért is fontos, mert segít értelmezni a korábbi kutatások során azonosított szülői mediációs stratégiákat (Kutrovátz et al. 2018), és felhívja arra a figyelmet, hogy a gyerekek technológiahasználatára irányuló szabályok az otthoni környezetre vetíthető viselkedési szabályok és a technológiahasználathoz való viszony részei. Amennyiben abból indulunk ki, hogy a gyerekekre a család mint a szocializáció elsődleges színtere milyen jelentős hatással bír, technológiahasználatuk vizsgálatakor érdemes a család komplex techviselkedését vizsgálni.

Kutatási kérdésünk első eleme arra irányult, hogy a technológiahasználattal kapcsolatos családi viselkedésmintáknak milyen típusai azonosíthatók. Az elemzés során a techviselkedésnek négy típusát azonosítottuk: az általános, az elzárkózó, a közösen használó, valamint a közös idő alatt használó viselkedést. Az általános típus szerint a szülők mérsékelten involválódnak a gyerekek digitális eszközökön folytatott tevékenységébe: kizárólag a közös tévénézés, filmnézés jellemző, a szülőknek nincs igazán hatása a gyerekek által fogyasztott tartalomra. Korábbi kutatási eredmények (Connell et al. 2015) és az interjúk tapasztalatok is megerősítették, hogy a legjellemzőbb technológiahasználathoz kapcsolódó szülő-gyerek tevékenység a tévénézés vagy filmnézés valamilyen digitális eszközön, tehát egy kifejezetten passzív tevékenység. Az elzárkózó techviselkedés abban különbözik az általános típustól, hogy a gyerekek még tévét, illetve filmeket sem néznek közösen szüleikkel, illetve a gyerekek szerint szüleik kifejezetten alacsony befolyással bírnak technológiahasználatukra – sőt, az interjúk alapján a gyerekek érezhetik egyfajta érdektelenséget is részükről. A közösen használó típusra jellemző leginkább a tévénézés, filmnézés mellett a közös számítógépes játék, illetve internethasználat, tabletezés is, valamint ebben a csoportban a szülők erős hatással bírnak arra, hogy a gyerekek mire használják eszközeiket. Az interjúk alapján a közös használat célja lehet az eszközhasználatban való segítségnyújtás, tanítás is, amely a kamaszok felől a szülők irányába van erősebben jelen. A közös idő alatt használó típusra pedig a különböző digitális eszközök étkezések alatti használata, a szülők képernyő előtt töltött idejének nagyobb mértéke, valamint a gyakoribb technológiahasználathoz kapcsolódó szülő-gyerek konfliktus jellemző legerősebben.

Kutatási kérdésünk továbbá arra irányult, hogy az azonosított techviselkedés típusoknak milyen szociológiai jellemzőik vannak. A gyerekek/szülők kora egyértelműen meghatározó a techviselkedés szempontjából. Fiatalabb szülők esetén gyakoribb a közösen használó vagy a közös idő alatt használó techviselkedés, az elzárkózó típus valószínűsége pedig idősebb gyerekek esetén nagyobb. Ez megfelel a szakirodalomnak:

az idősebb kamaszgyerekek technológiahasználatát már nehezebben és eleve kevésbé követik a szülők (Sanders et al. 2016a), kevesebb stratégiát alkalmaznak annak szabályozására (Lee 2012, Symons et al. 2017), illetve a gyerekekben is erősebben megjelenik az önállósodásra való igény (Haddon 2015). A kvalitatív eredmények alapján a kamaszok szerint a szülők szabályozásra való törekvése, szándéka gyakran nem egyértelmű. Ahogy ők fogalmaztak a szülők technológiahasználatra gyakorolt hatásával kapcsolatban: „tudnák befolyásolni, ha akarnák”. A szülők korának előrehaladtával a közös idő alatt használó típus esélye is csökken. Az összefüggés hátterében a technológiahasználathoz való hozzáállás generációs különbségei mellett (Kim–Davis 2017) alapvető szerepet játszhatnak a szülő élethelyzetéből adódó eltérések.

A társadalmi változók közül fontos kiemelni a szülők iskolai végzettségének, valamint a szubjektív anyagi jólétnek a szerepét. A szülők társadalmi státusza és a gyerekekkel közös technológiahasználat közti összefüggést tárgyaló korábbi kutatások eredményei nem konzisztensek (Warren 2001, Gentile et al. 2012, Top 2016). Az ellentmondások saját eredményeinkben is megjelennek. A gyerekekkel közös tévénézéssel, filmnézéssel nagy valószínűséggel az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező, illetve rosszabb anyagi helyzetű szülők töltenek több időt. Korábban Gentile és munkatársai (2012) is erre az eredményre jutottak a közös tévénézés és a szülők iskolai végzettségének, valamint a jövedelmi helyzetnek az összefüggését vizsgálva. Top (2016) csak az iskolai végzettség szerepét erősítette, eredményei szerint a közös használat valószínűségét nem befolyásolja szignifikánsan a szülők bevétele. A tévénézéssel szemben több közös számítógépes játékra, illetve közös internetezésre, tabletezésre fordított időnek alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkező, azonban jobb anyagi helyzetű szülők esetén nagyobb a valószínűsége. Ez eltér a különböző korábbi kutatási eredményektől, amelyek egyike szerint a felsőoktatási tapasztalattal rendelkező szülők játszanak inkább gyerekeikkel közösen videojátékokkal (Connell et al. 2015). Más kutatás szerint pedig a szülő alacsonyabb iskolai végzettsége és rosszabb anyagi helyzet esetén valószínűbb a közös videójáték (Gentile et al. 2012).

A közösen használó techviselkedés jellegzetessége a televízió mellett további digitális eszközök közös használata. Ez a típus – ahogy az előző bekezdésben a típusra jellemző tevékenységek kapcsán már kifejtésre került – alacsonyabb iskolai végzettségű szülők, azonban jobb anyagi helyzet esetén fordul elő nagyobb valószínűséggel. Az ellentmondás abból adódhat, hogy bár az alacsonyabb képzettséggel rendelkezők körében tipikusan magasabb mértékű a médiafogyasztás (Roberts–Foehr 2008, Rideout et al. 2010), a televízió és asztali számítógép kivételével egyéb digitális eszközökkel (például tablet, játékkonzol, stb.) azonban szignifikánsan alacsonyabb arányban rendelkeznek a rosszabb anyagi helyzetű családok, valamint a gyerekek saját eszköztípusainak száma is alacsonyabb. Az iskolai végzettség szerinti eltérésekben szerepe lehet az atipikus munkavégzésnek, illetve a munka jellege által is formált eltérő technológiai szokásoknak (Hollingworth et al. 2011), továbbá olyan kevésbé evidens és kézzelfogható faktoroknak is, mint például a társadalom

által konstruált jó szülőség, intenzív szülőség képe (Yerkes et al. 2019). A jó szülőségre való törekvés főként a magasán iskolázott anyákra jellemző szülői viselkedés (Yerkes et al. 2019), és a technológiahasználat kérdésében is azonosítható (Willett 2015, Jeffery 2021). Livingstone és munkatársainak (2015) eredményei azt mutatják, hogy a magasabb jövedelemmel és iskolai végzettséggel rendelkező szülők törekednek leginkább a digitális eszközökkel kapcsolatos tevékenységek mérséklésére az otthoni környezetben, és a gyerekek offline tevékenységének propagálására.

A rugalmas munkaidő, illetve otthoni munkavégzés eredményeink szerint meghatározó abból a szempontból, hogy az étkezések alatt előfordul-e valamilyen digitális eszköz használata a családban. Ennek valószínűsége jelentősen nagyobb, amennyiben a szülőnek lehetősége van rugalmas munkavégzésre. Az interjúk alapján az étkezés alatt technológiai eszközt használó szülőkkel szemben azonban elnézőek a gyerekek, amit azzal indokolnak, hogy a szülő munka miatt veszi fel a telefont, vagy válaszol egy üzenetre vacsora alatt. Oduor és munkatársai (2016) is felhívják rá a figyelmet kutatásukban, hogy bár a családtagok hajlamosak megértően, a helyzet sürgősségét elfogadva viszonyulni a másik családtag otthoni, munkavégzés céljából történő mobiltelefon-használatához, ezek a helyzetek mégis frusztrációt szülnek. Ez magyarázhatja a kvantitatív eredményeket is, amelyek szerint a közös idő alatt használó típus a leginkább konfliktusos, és a szülők képernyők előtt töltött idejét is ebben a csoportban tartják leginkább soknak a gyerekek.

Nem elhanyagolható a szülői kvalitás és a techviselkedés között talált összefüggés: a szülői kvalitás mértékével csökken a közös idő alatt használó és az elzárkózó típusnak az esélye is. Az összefüggést erősítették az interjúk tapasztalatok is: több interjúalany említette, hogy a szülő étkezés alatt – vagy más helyzetben az együtt töltött idő alatt – például Facebook-üzenetet olvas, vagy bekapcsolva hagyja a tévét, és ilyenkor nem tud a gyerekekre megfelelően figyelni. Az elmúlt évek kutatásai is megerősítették, hogy amikor a szülő mobiltelefont használ, kevésbé figyel a gyerekekre (Hiniker et al. 2016, Oduor et al. 2016). Miközben a gyerekek ezekben a helyzetekben érzékelik a szülői figyelem hiányát, az interjúk során arra is volt példa, hogy a gyerek éppen azzal magyarázta a szülő technológiahasználattal kapcsolatos negatív hozzáállását, hogy a gyerektől nem kap elég figyelmet.

Konklúzió

Összességében a techviselkedés típusai élesen elválaszthatók a szülők és gyerekek közös technológiahasználati szokásai szerint. Szociológiai jellemzők szerint a közösen használó típus a leginkább egyedi. A közös használat azonban kizárólag akkor segíti a gyerekeket a biztonságos használat elsajátításában és a potenciális veszélyek felismerésében, ha beszélgetéssel is párosul. Tartalmi fókusz nélkül, illetve kizárólag a képernyő előtt töltött idő mennyiségére irányuló szabályok mellett a közös használat önmagában nem elegendő az előnyök érvényesítésére (Connell et al. 2015, Gabrielli et al. 2018).

A jelen tanulmány fókuszát nem kifejezetten a szülői szabályozó stratégiák képezték, de fontosnak tartjuk kiemelni, hogy a kamaszokkal készült interjúk során nagyon markánsan jelen volt a technológiahasználat mennyiségére vonatkozó szabályozás, azonban a tartalmi szabályozás kevésbé és sokkal kidolgozatlanabb formában volt azonosítható. Az interjúk során a kamaszok többnyire biztos kijelentést tettek azzal kapcsolatban, hogy a szülőt zavarja technológiahasználatuk. A kamaszok oldaláról – a kvalitatív tapasztalatok alapján – egyértelműen azonosíthatók olyan tipikus esetek, amikor a gyerek szerint igazságtalan a szülői hozzáállás. Például a szülő úgy ítéli meg a gyerek képernyők előtt töltött idejét, hogy nem volt aznap rálátása vagy éppen nem érdeklődik, mire (például iskolai feladatra vagy szórakozásra) használta az eszközeit. A kvantitatív és kvalitatív szakasz eredményei is arra utalnak, hogy a szülők nem aktív szereplői és észlelői a kamaszok digitális eszközökön folytatott tevékenységének, egyúttal eltérő megvilágításban látják a tevékenység mennyiségét és tartalmát is, ami feszültséghez vezethet. Az attitűdbéli generációs különbségekre a szakirodalom is felhívja a figyelmet (például Clark 2011, Kim–Davis 2017). A szülők technológiahasználattal kapcsolatos attitűdjeit azonban munkájuk jellege, illetve társadalmi kapcsolathálójuk is befolyásolja (Hollingworth et al. 2011). A gondolatmenet a digitális tőke elméletéhez vezet, amely rámutat a szülők digitális készségei, a digitális eszközökhöz való hozzáférés, valamint a gyerekek oktatási és munkaerőpiaci lehetőségei közti közvetett kapcsolatra (Yuen et al. 2018, Ollier-Malaterre et al. 2019).

A nemzetközi szakirodalom alapján megkezdődött egy szemléletváltás a technológia adta lehetőségek kiaknázása, valamint a fogyasztott tartalom prioritizálásának irányába az erős mennyiségi fókusz (képernyők előtt töltött idő) helyett (például Hollingworth et al. 2011, Yuen et al. 2018, Jeffery 2021). A kvalitatív eredmények között azonban hangsúlyosan volt jelen, hogy a kamaszok a képernyők előtt töltött idő mennyiségétől függetlenül a szülők irányából is érzékelnek egy erős nyomást, amely szerint „túl sokat” vannak képernyők előtt, és „értelmetlen” tevékenységekkel töltik az időt. Ahogyan a szülők esetében fontos a jó szülőiséggel mint társadalmi elvárással foglalkozni, a gyerekek szempontjából is felmerül a kérdés, hogy a társadalom szerint ki a „jó gyerek” a technológiahasználati szokások terén, milyen hatást gyakorol ennek hangsúlyozása pszichológiai jóllétükre vagy eredményességükre. A szülők hozzáállása következtében a gyerekek önreflexiója is főleg a képernyők előtt töltött idő mennyiségére vonatkozik. A technológia adta lehetőségek jobb kihasználása, a tanulás során való kamatoztatása viszont szinte teljesen hiányzik az összképből.

Az elemzés korlátai és további kutatási irányok

A reprezentatív kvantitatív adatfelvétel lehetővé teszi az eredmények általánosíthatóságát, ugyanakkor a jelen kutatás és elemzés is rendelkezik korlátokkal. A szülői kérdőív tartalmazza a technológiahasználattal kapcsolatos szabályozásra, irányelvekre vonatkozó kérdéseket, a gyerekek esetében azonban a kérdőív erre közvetlenül nem

tért ki. A gyerekek válaszainak önálló elemzése során ezért csupán a szülők bevonódásának, a technológiahasználathoz kapcsolódó szabályoknak a feltételezésére, körvonalazására van mód. Az elemzés során nem reflektáltunk a család összetételének vélhető hatásaira, az egyszülős és kétszülős háztartások közti különbségekre. A gyerekekkel készült interjúk elemezhetőségét azok hossza és mélysége korlátozta.

A kvantitatív és kvalitatív adatfelvétel lebonyolítása a koronavírus-járványt megelőzően zajlott. A Covid-19-járvány azonban jelentős változást hozott a digitalizációhoz fűződő általános viszonyban és a technológia családon belüli jelenlétében egyaránt. A kijárási korlátozások, home office-előírások, online oktatás hatására átalakult a családi környezet, a szülőknek pedig újra kellett gondolniuk a gyerekek képernyők előtt töltött idejének mennyiségével és tartalmával kapcsolatos korábbi elképzeléseiket. A további kutatásoknak a témában fontos reflektálniuk erre a speciális időszakra és feltárniuk, hogy a családon belüli technológiahasználati szokásokat, a technológiahasználattal kapcsolatos családi szabályokat, a szülők bevonódását a gyerekek technológiahasználatába hogyan mozdította el a járványhelyzet, továbbá hogy a járvány alatt milyen gyakorlatok, illetve milyen nehézségek jelentek meg a technológiahasználathoz kapcsolódóan a különböző társadalmi háttérű családokban.

Irodalom

- Bodó J. (2017): Szülői magatartásmodellek és internethasználat. *Korunk*, 28(8): 45–52.
- Clark, L. S. (2011): Parental Mediation Theory for the Digital Age. *Communication Theory*, 21: 323–343. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2885.2011.01391.x>
- Connell, S. L. – Lauricella, A. R. – Wartella, E. (2015): Parental Co-Use of Media Technology with their Young Children in the USA. *Journal of Children and Media*, 9(1): 5–21. <https://doi.org/10.1080/17482798.2015.997440>
- Downey, D. B. – Gibbs, B. G. (2020): Kids These Days: Are Face-to-Face Social Skills among American Children Declining? *American Journal of Sociology*, 125(4): 1030–1083. <https://doi.org/10.1086/707985>
- Fletcher, A. C. – Blair, B. L. (2016): Implications of the family expert role for parental rules regarding adolescent use of social technologies. *New Media & Society*, 18(2): 239–256. <https://doi.org/10.1177/1461444814538922>
- Gabrielli, J. – Marsch, L. – Tanski, S. (2018): TECH Parenting to Promote Effective Media Management. *Pediatrics*, 142(1): <https://doi.org/10.1542/peds.2017-3718>
- Gentile, D. A. – Nathanson, A. I. – Rasmussen, E. E. – Reimer, R. A. – Walsh, D. A. (2012): Do You See What I See? Parent and Child Reports of Parental Monitoring of Media. *Family Relations*, 61(3): 470–487. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2012.00709.x>

- Haddon, L. (2015): Children's critical evaluation of parental mediation. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 9(1): article 2. <https://doi.org/10.5817/CP2015-1-2>
- Helsper, E. J. – Eynon, R. (2010): Digital natives: where is the evidence? *British Educational Research Journal*, 36(3): 503–520. <https://doi.org/10.1080/01411920902989227>
- Hiniker, A. – Schoenebeck, S. Y. – Kientz, J. A. (2016): Not at the Dinner Table: Parents' and Children's Perspectives on Family Technology Rules. In *CSCW '16: Proceedings of the 19th ACM Conference on Computer-Supported Cooperative Work & Social Computing*, 1376–1389. <https://doi.org/10.1177/1461444814538922>
- Hollingworth, S. – Mansaray, A. – Allen, K. – Rose, A. (2011): Parents' perspectives on technology and children's learning in the home: social class and the role of the habitus. *Journal of Computer Assisted Learning*, 27(4): 347–360. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2729.2011.00431.x>
- Hundley, H. L. – Shyles, L. (2010): US teenagers' perceptions and awareness of digital technology: a focus group approach. *New Media & Society*, 12(3): 417–433. <https://doi.org/10.1177/1461444809342558>
- Jeffery, C. P. (2021): Parenting in the digital age: Between socio-biological and socio-technological development. *New Media & Society*, 23(5): 1045–1062. <https://doi.org/10.1177/1461444820908606>
- Jiang, J. (2018): *How Teens and Parents Navigate Screen Time and Device Distractions*. Pew Research Center.
- Kim, A. S. – Davis, K. (2017): Tweens' perspectives on their parents' media-related attitudes and rules: an exploratory study in the US. *Journal of Children and Media*, 11(3): 358–366. <https://doi.org/10.1080/17482798.2017.1308399>
- Király G. – Dén-Nagy I. – Géring Zs. – Nagy B. (2014): Kevert módszertani megközelítések. Elméleti és módszertani alapok. *Kultúra és Közösség*, 5(2): 95–104. ISSN: 0133-2597
- Konok V. – Bunford N. – Miklósi Á. (2020): Associations between child mobile use and digital parenting style in Hungarian families. *Journal of Children and Media*, 14(1): 91–109. <https://doi.org/10.1080/17482798.2019.1684332>
- Kutrovácz K. – Balogh T. – Wittinger B. – Király G. (2018): A technológiával kapcsolatos szülői mediáció. Szisztematikus empirikus áttekintés a 2007 és 2017-es évek között megjelent tanulmányok alapján. *Socio.hu – Társadalomtudományi Szemle*, 2018(4): 47–69. <https://doi.org/10.18030/socio.hu.2018.4.47>
- Lee, S.-J. (2012): Parental restrictive mediation of children's internet use: Effective for what and for whom? *New Media & Society*, 15(4): 466–481. <https://doi.org/10.1177/1461444812452412>
- Livingstone, S. – Haddon, L. – Vincent, J. – Mascheroni, G. – Ólafsson, K. (2014): *Net Children Go Mobile: The UK Report*. London: London School of Economics and Political Science.

- Livingstone, S. – Mascheroni, G. – Dreier, M. – Chaudron, S. – Lagae, K. (2015): *How parents of young children manage digital devices at home: The role of income, education and parental style*. London: EU Kids Online, LSE. ISSN 2045-256X
- Nomaguchi, K. – Milkie, M. A. (2020): Parenthood and Well-Being: A Decade in Review. *Journal of Marriage and Family*, 82(1): 198–223.
<https://doi.org/10.1111/jomf.12646>
- McBride, D. L. (2011): Risks and benefits of social media for children and adolescents. *Journal of Pediatric Nursing*, 26(5): 498–499.
<https://doi.org/10.1016/j.pedn.2011.05.001>
- Morozov, E. (2011): The Net Delusion: The Dark Side of Internet Freedom. *Perspectives on Politics*, 9(4): 895 – 897. <https://doi.org/10.1017/S1537592711004014>
- Moser, C. – Schoenebeck, S. Y. – Reinecke, K. (2016): Technology at the Table: Attitudes about Mobile Phone Use at Mealtimes. *CHI '16: Proceedings of the 2016 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, 1881–1892.
<https://doi.org/10.1145/2858036.2858357>
- Oduor, E. – Neustaedter, C. – Odom, W. – Tang, A. – Moallem, N. – Tory, M. et al. (2016): The frustrations and benefits of mobile device usage in the home when copresent with family members. In *Proceedings of the 2016 ACM conference on designing interactive systems*. New York: Association for Computing Machinery, 1315–1327. <https://doi.org/10.1145/2901790.2901809>
- Ollier-Malaterre, A. – Jacobs, J. A. – Rothbard, N. P. (2019): Technology, Work, and Family: Digital Cultural Capital and Boundary Management. *Annual Review of Sociology*, 45: 425–447. <https://doi.org/10.1146/annurev-soc-073018-022433>
- Orben, A. – Dienlin, T. – Przybylski, A. K. (2019): Social media's enduring effect on adolescent life satisfaction. *PNAS*, 116(21): 10226–10228.
<https://doi.org/10.1073/pnas.1902058116>
- Orben, A. – Przybylski, A. K. (2019): The association between well-being and digital technology use. *Nature Human Behaviour*, 3: 173–182. <https://doi.org/10.1038/s41562-018-0506-1>
- Rideout, V. J. – Foehr, U. G. – Roberts, D. F. (2010): *GENERATION M2 Media in the Lives of 8- to 18-Year-Olds*. California: The Henry J. Kaiser Family Foundation.
- Roberts, D. F. – Foehr, U. G. (2008): Trends in Media Use. *The Future of Children*, 18(1): 11–37. <https://doi.org/10.1353/foc.0.0000>
- Ságvári, B. (2012): Hungary. In L. Haddon – S. Livingstone (szerk.): *EU kids online national perspectives*. London: The London School of Economics and Political Science, 29–30.
- Sanders, W. – Parent, J. – Forehand, R. – Breslend, N. L. (2016a): The Roles of General and Technology-Related Parenting in Managing Youth Screen Time. *Journal of Family Psychology*, 30(5): 641–646. <https://doi.org/10.1037/fam0000175>
- Sanders, W. – Parent, J. – Forehand, R. – Sullivan, A. D. W. – Jones, D. J. (2016b): Parental perceptions of technology and technology-focused parenting:

- Associations with youth screen time. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 44: 28–38. <https://doi.org/10.1016/j.appdev.2016.02.005>
- Shin, W. (2018): Empowered parents: the role of self-efficacy in parental mediation of children's smartphone use in the United States. *Journal of Children and Media*, 2(4): 465–477. <https://doi.org/10.1080/17482798.2018.1486331>
- Shirky, C. (2010): *Cognitive Surplus: Creativity and Generosity in a Connected Age*. New York/London: Penguin.
- Smahel, D. – Machackova, H. – Mascheroni, G. – Dedkova, L. – Staksrud, E. – Ólafsson, K. – Livingstone, S. – Hasebrink, U. (2020): *EU Kids Online 2020: Survey results from 19 countries*. *EU Kids Online*. London: The London School of Economics and Political Science. <https://doi.org/10.21953/lse.47fdeqj01ofo>
- Symons, K. – Ponnet, K. – Emmery, K. – Walrave, M. – Heirman, W. (2017): A Factorial Validation of Parental Mediation Strategies with Regard to Internet Use. *Psychologica Belgica*, 57(2): 93–111. <https://doi.org/https://doi.org/10.5334/pb.372>
- Székely L. (2010): Internetcsizma az iskolapadon – Esettanulmány egy régi vita margójára. *Új Ifjúsági Szemle*, 8(4): 79–87.
- Taylor, K. – Silver, L. (2019): *Smartphone Ownership Is Growing Rapidly Around the World, but Not Always Equally*. Pew Research Center.
- Top, N. (2016): Socio-Demographic Differences in Parental Monitoring of Children in Late Childhood and Adolescents' Screen-Based Media Use. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 60(2): 195–212. <https://doi.org/10.1080/08838151.2016.1164168>
- Warren, R. (2001): In Words and Deeds: Parental Involvement and Mediation of Children's Television Viewing, *Journal of Family Communication*, 1(4): 211–231. https://doi.org/10.1207/S15327698JFC0104_01
- Willet, R. J. (2015): The discursive construction of 'good parenting' and digital media – the case of children's virtual world games. *Media, Culture & Society*, 37(7): 1060–1075. <https://doi.org/10.1177/0163443715591666>
- Yerkes, M. A. – Hopman, M. – Stok, F. M. – De Wit, J. (2019): In the best interests of children? The paradox of intensive parenting and children's health. *Critical Public Health*. <https://doi.org/10.1080/09581596.2019.1690632>
- Yuen, A. H. K. – Park, J. – Chen, L. – Cheng, M. (2018): The significance of cultural capital and parental mediation for digital inequity. *New Media & Society*, 20(2): 599–617. <https://doi.org/10.1177/1461444816667084>

Melléklet

1. táblázat: „Ha a közös időtöltésre gondolsz, kérlek, becsüld meg, hogy hány percet töltötök szülőddel/gondviselőddel az alábbi közös tevékenységekkel.”

Tevékenységek/Időráfordítás		0 perc	Max. 30 perc	31–60 perc	60 perc felett	Össz.
Közös tévzés, filmnézés – hétköznap	N	313	60	261	360	994
	%	31,5%	6,0%	26,3%	36,2%	100%
Közös számítógépes játék – hétköznap	N	892	37	44	16	989
	%	90,2%	3,7%	4,4%	1,6%	100%
Közös internetezés, tabletezés stb. – hétköznap	N	878	42	52	18	991
	%	88,6%	4,3%	5,3%	1,8%	100%
Közös tévzés, filmnézés – hétvégi napon	N	221	18	150	604	993
	%	22,3%	1,8%	15,1%	60,8%	100%
Közös számítógépes játék – hétvégi napon	N	860	25	67	37	990
	%	86,9%	2,6%	6,8%	3,7%	100%
Közös internetezés, tabletezés stb. – hétvégi napon	N	843	35	87	26	991
	%	85,1%	3,6%	8,8%	2,6%	100%

2. táblázat: „Milyen gyakran végzed a következő tevékenységeket szülőddel/gondviselőddel közösen? – Közös játék egy digitális eszközön”

Gyakoriság/Tevékenység	Közös játék egy digitális eszközön	
	N	%
Soha	434	43,4%
Havonta vagy ritkábban	272	27,2%
Havonta többször	120	12%
Heti egyszer	78	7,8%
Hetente pár alkalommal	71	7,1%
Naponta	24	2,4%
Összesen	1000	100%

3. táblázat: „Kérlek, mondd meg, mennyire értesz egyet a következő állításokkal!”

Egyetértés/Tevékenység	Étkezés közben gyakran tévzünk		Étkezés közben gyakran hallgatunk zenét		Étkezés közben gyakran végezzük saját dolgainkat telefonunkon	
	N	%	N	%	N	%
Egyáltalán nem ért egyet	408	41,8%	473	48,5%	533	54,6%
Inkább nem ért egyet	117	12,0%	160	16,4%	151	15,5%
Egyet is ért, meg nem is	162	16,6%	157	16,0%	116	11,9%
Inkább egyetért	150	15,4%	106	10,9%	111	11,4%
Teljesen egyetért	139	14,3%	80	8,2%	65	6,6%
Összesen	976	100%	976	100%	976	100%

4. táblázat: „Mit gondolsz szülődgondviselőd képernyők előtt töltött idejéről?”

Szülő/gondviselő képernyők előtt töltött ideje	N	%
Túl kevés	18	1,9%
Kevés	121	12,5%
Megfelelő mennyiségű (elfogadható)	725	74,5%
Sok	83	8,5%
Túl sok	26	2,7%
Összesen	973	100%

5. táblázat: „Mit gondolsz, mennyire tudják befolyásolni a szüleid, hogy mire használsz az eszközeidet?”

Szülői befolyás	N	%
Egyáltalán nem	185	18,7%
Inkább nem	143	14,5%
Igen is, meg nem is	344	34,9%
Inkább igen	232	23,5%
Teljes mértékben	82	8,3%
Összesen	985	100%

6. táblázat: „Milyen gyakran alakul ki közötted és szülődgondviselőd között veszekedés arról, hogy mennyit és hogyan használsz a technológiai eszközöket?”

	N	%
Soha	326	32,6%
Havonta vagy ritkábban	282	28,3%
Havonta többször	147	14,7%
Heti egyszer	119	11,9%
Hetente pár alkalommal	88	8,8%
Naponta	36	3,6%
Összesen	1000	100%